

Jood (I)

Jood organismis on lokaliseerunud kilpnäärmesse, kus ta on vajalik kilpnäärme hormoonide sünteesiks ja kilpnäärme normaalseks talitluseks. Kilpnäärme hormoonid mõjutavad tugevasti kogu ainevahetuse intensiivsust: valkude, rasvade, süsivesikute kasutamist, soojusproduktiooni protsesse, avaldavad mõju kasvule ja arenemisele, sigimisfunktsioonidele.

Jood söötades

Looduses on jood hajutatult õhus, vees, mullas, elusorganismides. Sõltuvalt mulla joodisisaldusest on ka taimede joodisisaldus väga erinev ja kõigub laiades piirides. See ei ole ühesugune isegi ühe taime ulatuses. Rohkem joodi leidub taime rohelistes osades, eriti lehtedes.

Oluliselt mõjutab taimede joodisisaldust kaugus merest. Mereäärsetes piirkondades on taimed ja neist valmistatud söödad joodirikamad. Taimede joodisisaldus sõltub veel sesoonsusest. Varakevadises rohus on joodi kõige vähem, hilissügisel kõige rohkem. Söötade joodisisaldust mõjutab nende säilitamine. Pikaajalisel säilitamisel osa kergestiseotud joodiühenditest lendub. Ka fermentatsiooniprotsessid silos võivad selle joodisisaldust mõjutada. Halvas silos on oksüdatsiooni tõttu osa joodi ilmselt vabanenud ja lendunud, mistõttu selle joodisisaldus on väiksem kui heas silos.

Üldiselt leidub söötades vähe joodi. Eestis uuritud kultuurkarjamaarohu joodisisalduseks saadi keskmiselt 0,114 mg/kg kuivaines, silos kõikus sisaldus 0,05-0,17, heinas 0,05-0,20, teraviljades 0,03-0,07, õlikookides ja srottides 0,2-0,3 mg/kg kuivaines. Rohkesti joodi on kalades, kalajahus, kalamaksaõlis, ka piimas. Joodirikad on merevetikad (kuni 0,2%), teiste hulgas ka põisadru.

Joodifitsiit

Joodivaegus on meditsiinis tuntud struuma nime all. Selle kõige iseloomulikumaks tunnuseks on suurenenud kilpnääre. Produktiivloomadel karaktersest väljakujunenud struumat ei esine. Kirjanduses on küll kirjeldatud struumatunnustega sündinud põrsaid (kui tiine emis kannatab joodi puuduse all). Need on karvadeta sültja nahaga, surnult sündinud. Praktikas aga ei ole selliseid joodivaeguse tunnustega põrsaid registreeritud.

Joodiliig

Joodi ei tohi loomadele ka palju manustada. Taluvuse piirmääraks veistele on antud 50 mg/kg ratsiooni kuivaines (sigadel 400 mg/kg). Joodi liig ratsioonis kiirendab ainevahetust, eriti lämmastiku ainevahetust. Suure joodisisalduse korral ratsioonis võib piima joodisisaldus olla väga suur (kümneid kordi suurem normaalsest).

Jooditarve

Lehmade joodivajadus saab kaetud kui ratsiooni kuivaines on 0,3-0,5 mg/kg joodi, noorveistel ja pullidel 0,25 mg/kg, noortel sigadel 0,15, täiskasvanud sugusigadel 0,2 mg/kg kuivisöödas.

V.Sikk

EMÜ veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut